УДК 378.04:62]: 378.035:34

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-3.14>**В. М. Прилипко**

ORCID ID: 0000-0002-6271-2148

аспірантка кафедри психології, педагогіки та філософії
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ: АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ

У статті для забезпечення ефективності процесу формування правової компетентності майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей проаналізовано систему взаємопов'язаних понять, трансформовано їх у руслі завдань професійної підготовки обраної категорії фахівців. З'ясовано, що категорійний апарат дослідження унормовано низкою державних правових актів (Національна програма правової освіти населення (2001 рік), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 рік); Закон України «Про освіту» (2017 рік)), де задекларовано, що правова освіта і правова культура мають стати чинниками правосвідомості громадян, закріплено тлумачення низки понять (власне «правова освіта», види правової освіти, «зміст правової освіти», «правове виховання», «правова культура», «правова компетентність»); проведено аналіз цих понять на засадах компетентнісного, аксіологічного та культурологічного наукових підходів. Правову культуру інженера розглянуто як динамічну особистісну якість, що інтегрується до змісту загальної, соціальної, професійної культури особистості, однак має особливу сутність щодо функцій професійної інженерної діяльності та структуру, яка поєднує інформаційно-ерудичійний, аксіологічний, регулятивно-поведінковий і особистісний компоненти; найбільш сучасним її тлумаченням визначена пряма залежність правової компетентності майбутніх інженерів чи фахівців інших спеціальностей від правової культури, оскільки компетентність на засадах культурологічного підходу потрактовано як основу чи компонент культури. З'ясовано, що найголовнішими передумовами і механізмами правової освіти майбутніх інженерів є: формування відчуття законності, прагнення до свідомого дотримання законів, правова свідомість особистості, запобігання злочинам, профілактика правопорушень, розвиток моральних переконань відповідного змісту. До перспективних напрямів дослідження віднесено побудову структурної моделі процесу формування правової компетентності майбутніх інженерів у технічному університеті.

Ключові слова: правосвідомість, правова освіта, правова культура, правова компетентність майбутніх інженерів, зміст правової освіти, правова поведінка фахівців.

Постановка проблеми. Становлення незалежної правової держави, побудова України як демократичного цивілізованого суспільства зумовили значні зміни в суспільній правосвідомості: підвищення ролі людини, значущості її особистісних, професійних якостей у реалізації цих перетворень. Актуальність дослідження шляхів і засобів формування правової компетентності бакалаврів інженерних спеціальностей у процесі фахової підготовки зумовлена низкою принципово важливих обставин: великого значення набуває погляд на правову компетентність із позиції соціально-правового замовлення суспільства, морально-правової відповідальності за результати інженерної праці; виникає значна кількість питань, пов'язаних із захистом і реалізацією прав, зокрема і права інтелектуальної власності, адже інформаційно-правові послуги мають усе більший попит серед різних груп населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях українських науковців Г. Васяновича, Я. Кічук, М. Подберезького й інших, у роботах

представників шкіл правової педагогіки І. Рябко, О. Саламаткіна, Є. Татаринцевої й інших обґрунтовуються теоретико-методологічні аспекти морально-правової відповідальності, визначається необхідність вирішення проблем правової підготовки працівників різних спеціальностей. Правову підготовку фахівців розглядають як важливий складник їхньої професійної підготовки, результатом чого є високий рівень професійної майстерності і компетентності. Аналіз наукових джерел із питань формування правової компетентності фахівців дозволив зробити висновок про інтерес до визначеної проблеми. Зокрема, М. Городиський, І. Дарманська, В. Одарій, І. Огороднійчук та інші досліджують проблему підготовки здобувачів вищої освіти до правового забезпечення професійної діяльності; Я. Кічук, І. Романова розглядають формування правосвідомості як особистісно-професійної якості. Педагогічні проблеми формування правової культури аналізовано у працях В. Безбородого, В. Владимирової, І. Козубовської, А. Морозова, А. Саламаткіна; формування

правової культури молоді є предметом досліджень Л. Твердохліб; правосвідомості учнів – Н. Ткачової; розвитку правової культури і правосвідомості присвячені роботи В. Безбородого, С. Кунгожинова, Л. Кравченко, А. Морозова, В. Темченко; проблемі формування правових знань у системі післядипломної освіти – В. Олійника, О. Панової, Н. Саприкіної та інших.

Водночас, незважаючи на теоретичну і практичну цінність цих праць, досі ще не приділялося належної уваги проблематиці правової компетентності бакалаврів інженерних спеціальностей у процесі фахової підготовки. Питання змісту й особливостей формування правової компетентності цієї категорії фахівців на нинішньому етапі розвитку професійної освіти досліджені недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Аналіз джерельної бази з обраної проблеми свідчить, що впродовж останніх десятиліть у науках про освіту накопичено значний досвід правової освіти, першочергово в системі шкільного навчання; вивчення науково-теоретичної літератури із проблеми уможливорює висновок про значне поширення питань правової освіти фахівців різних спеціальностей у сучасному науковому дискурсі, зокрема, пов'язаних із реалізацією компетентнісно-аксіологічних засад їхньої підготовки в університетах, що вимагає теоретичного адаптування наукового апарату правової освіти з позицій проблеми дослідження.

Мета статті. Наявність сталого категорійно-поняттєвого апарату (система взаємопов'язаних та підпорядкованих понять: «правова освіта», «зміст освіти», «правова педагогіка», «правова культура», «правова компетентність») зумовила мету цієї розвідки – трансформування основних понять у руслі завдань професійної підготовки майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей у технічному університеті.

Категорійно-поняттєвий апарат унормовують правові акти: відповідно до Національної програми правової освіти населення (2001 р.), правову освіту тлумачать як комплекс заходів виховного, навчального й інформаційного характеру, спрямованих на створення сприятливих умов для мотивування громадян до набуття правових знань, умінь та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків [21]. Зазвичай вітчизняні науковці розглядають і розуміють правову освіту, посилаючись на зазначену вище Національну програму правової освіти населення, уникають уточнення її категорійно-поняттєвого апарату [4]. Водночас це легітимізує поняття «правова освіта» у педагогічному дискурсі та вимагає виокремлення досліджуваних явищ конкретної освітньої системи, коли динамічні зміни правової реальності в обставинах глобалізації,

інтеграції, європеїзації, стандартизації освіти зумовлюють постійне оновлення змісту, форм, методів і засобів розвитку правової компетентності особистості, що спричиняє необхідність уточнення низки споріднених визначень.

Сьогодні в науковій та довідковій літературі *правову освіту* трактують як:

– один із головних елементів формування правової культури і правової свідомості;

– цілеспрямовану систематичну діяльність із формування й підвищення правосвідомості та правової культури людей;

– структурний компонент освіти, процес набуття правових знань, навичок та вмінь, формування поваги до права, закону, прав та свобод людини, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових поведінкових настанов та мотивів правомірної поведінки [28].

Правову освіту розглядають як рівневу систему в рамках державної системи освіти; така позиція уможливорює розгляд ученим правової освіти як системи, що містить дві підсистеми: загальноправову (допрофесійна загальноправова освіта в межах вивчення навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах; середня професійна загальноправова освіта в межах вивчення навчальних дисциплін у професійних навчальних закладах; вища професійна загальноправова освіта в межах неюридичних закладів вищої освіти (далі – ЗВО); післядипломна освіта в межах підвищення кваліфікації) та юридичну спеціальнo-правову освіту [27].

Відповідно до чинного законодавства України, система правової освіти є сукупністю навчальних і навчально-виховних закладів, які здійснюють *непрофесійну* правову та *професійну* юридичну освіту (проводиться у профільних навчальних установах). *Непрофесійна* загальноправова освіта відповідно до структури освіти України представлена так: дошкільна загальноправова освіта; загальноосвітня шкільна загальноправова освіта; позашкільна загальноправова освіта; загальноправова освіта у професійно-технічних навчальних закладах; загальноправова освіта у вищих навчальних закладах; загальноправова освіта в закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів (післядипломна освіта); загальноправова самоосвіта громадян [21].

Узагальнений аналіз різноаспектних досліджень дає підстави стверджувати, що протягом багатьох років у галузі права були сформовані різні правові концепції, засновані на енциклопедичному, теоретично-практичному, спеціалізованому, практико-орієнтованому підходах до змісту правничих дисциплін, їхнього навчально-методичного забезпечення й технологій викладання [19]. Сучасні дослідники, на думку окремих авторів, рідко обирають концептуальний аспект правової

освіти предметом окремого дослідження, використовують переважно накопичений попередниками досвід [4].

До основних *аспектів правової освіти*, які мають місце в сучасних дослідженнях, науковці відносять: *історико-теоретичний* – витоки, розвиток, становлення, оновлення й удосконалення змісту сучасної правової освіти; *методологічно-виховний* – пошук ефективних методів, способів, засобів передачі та засвоєння правових знань, умінь, навичок; *концептуальний* – визначення мети, завдань, принципів, основних підходів щодо реалізації програмних положень правової освіти; *компетентісний* – підготовка фахівця, здатного реалізувати свій правовий потенціал, який визначається необхідним обсягом і рівнем правових знань та досвіду у відповідному виді діяльності; *ідейно-пропагандистський* – формування правових переконань через популяризацію ідеї правової держави та права як ефективного інструмента регулювання суспільних відносин і взаємин між людьми в соціально неоднорідному суспільстві [4].

Звернення до державної законодавчої бази, освітніх документів та публікацій вітчизняних і закордонних науковців дозволило Л. Висоцькій сформулювати широке визначення поняття: *правова освіта* – це складний педагогічний феномен, який може бути потрактований як: *діяльність органів влади, юстиції й освіти, спрямована на розроблення й запровадження напрямів, програм, рекомендацій, механізмів інформаційного та методологічного характеру щодо забезпечення правової освіченості населення; комплекс заходів виховного, навчального й інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття населенням правових знань та навичок; процес засвоєння правових знань, умінь та навичок із метою формування правової свідомості, правової культури особистості для реалізації правових поведінкових настанов існування соціально неоднорідного суспільства* [4].

Отже, категорійно-поняттєвим інструментарієм формування правової компетентності майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей є: *правова освіта* (зміст правової освіти), *правове навчання*, *правове виховання*, *правова педагогіка*, *правосвідомість*, *праворозуміння*, *правова культура*, *правова поведінка*, які утворюють своєрідну ієрархічну систему та відображені в дисертаційних працях В. Владимірова, Л. Грищенка, Д. Клочкова, І. Огороднійчук.

Реалізація мети статті потребує аналізу поняття «*зміст освіти*», тлумачення якого знаходимо в наукових розвідках сучасних учених.

У педагогічних словниках це поняття розглядають як систему знань (про природу, навколишній світ, суспільство, культуру тощо), умінь (інтелекту-

альні, теоретичні) та навичок творчого розв'язання проблем (теоретичні та прикладні) [20]; підкреслюють, що історичним аспектом цього поняття є те, що зміст освіти є моделлю «реалізації вимог суспільства до підготовки людських поколінь до життя».

У педагогічних працях із дотичної проблематики, присвячених змістові правової освіти, ідеї компетентісного підходу тлумачать у його розумінні «як системи вимог сучасного суспільства до молодшої людини з метою підготовки її до життя, здатність реалізувати набуті знання, уміння, навички в навколишній дійсності» [2, с. 169].

Інтерес для нашої роботи становили ті дослідження, у яких проєктування змісту правової освіти відбувається на декількох рівнях: зміст освіти розглядають на трьох рівнях загального теоретичного уявлення, навчального предмета та навчального матеріалу [14]; в окремих випадках таких рівнів більше (загальнотеоретичного уявлення, базового освітнього мінімуму, навчального предмета, навчального матеріалу, навчального процесу, структури особистості) [14]. П'ятирівневу модель формування змісту освіти, яка складається з рівнів: загального теоретичного уявлення, навчального предмета, педагогічної дійсності (спільна діяльність учителя й учня), навчального матеріалу, особистісного компонента (зміст стає надбанням кожного з учнів) знаходимо у спільній роботі В. Краєвського й І. Лернера «Дидактичні засади визначення змісту підручника» [14].

Існує науково-педагогічна позиція: зміст освіти розглядати як об'єкт дидактичного аналізу, багаторівневу педагогічну модель соціального замовлення, що презентує змістовий бік навчання. Наукову позицію щодо детермінації змісту правової освіти соціальним замовленням, що потребує педагогічної інтерпретації, формулює О. Савченко [23, с. 39]; за такого розуміння до змісту освіти входять: *предметні знання, уміння та способи освітньої діяльності*. Учені переконують, що кожна навчальна дисципліна складається із двох основних змістових частин: власне змісту, який включає знання, уміння, види інформації, та процесуального блока – засобів, що забезпечують засвоєння знань, умінь, досвіду, формують відповідні правові цінності особистості. Отже, зміст правової освіти майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей залежить від соціального замовлення на фахівця, містить комплекс компетентісних ознак та відповідає потребам конкретної галузі діяльності; він відображений у навчальних планах, програмах, які конкретизують елементи змісту на кожному освітньому рівні через деяку кількість навчальних дисциплін.

Під «навчальною дисципліною» розглядаємо сукупність засобів реалізації проблемно структурованої інформації, що поєднує в нерозривне

ціле матеріал, який має бути засвоєним, зі способами такого засвоєння майбутніми інженерами у процесі фахового становлення. Правознавчі навчальні дисципліни є тими засобами реалізації змісту освіти, що поєднують факти та поняття однорідного змістового ряду зі способами їх засвоєння здобувачами вищої освіти. У зазначеному контексті вчені рекомендують розрізняти навчальну дисципліну та її матеріал, який фактично є конкретною реалізацією завдань правової освіти в підручниках, дидактичних і методичних посібниках для студентів та викладачів [2; 3; 23].

Якість та кількість навчальних правознавчих дисциплін, їхня послідовність визначаються освітньо-професійною програмою і навчальним планом, який формується ЗВО відповідно до соціального запиту на фахівця, містить вимоги до його компетентності та місце правових цінностей у структурі особистості. Цей документ відображає у формі логічної схеми освітньо-професійну програму підготовки та специфіку вимог стейкхолдерів до якості освіти з відповідної спеціальності.

Ученими виявлено єдність та відмінність розуміння змісту правової освіти з позицій юридичної та педагогічної наук: юридична наука акцентує увагу на загальнотеоретичному рівні змісту правової освіти, натомість педагогіка зосереджується на правовій освіті як процесі та результаті навчання конкретних предметів («Право», «Основи правознавства», «Правознавство», «Права людини», «Практичне право» тощо) та на доборі відповідного навчального матеріалу; процесуальний і особистісний рівні виводять розуміння змісту правової освіти в компетентнісну площину [4].

На підставі означених дефініцій під поняттям «*зміст правової освіти*» розглянуто систему загальнотеоретичних уявлень про право (ОПП, навчальний план), яка конкретизується через відповідні навчальні дисципліни (робочі програми) і оформлюється в навчальному контенті; результатом правової освіти має стати правова компетентність майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей; зміст правової освіти безпосередньо пов'язаний із рівнем розвитку права (правознавства) та відображає його (права) суспільне розуміння (затребування) [4; 12].

Сучасні українські вчені пов'язують розвиток громадянського суспільства в Україні із суттєвим підвищенням правосвідомості громадян, їхньої правової культури, законслухняності, з подоланням явищ правового нігілізму; вони розглядають розвиток *правової поведінки* як одну з важливих умов розвитку нашої країни [26]. З юридичного погляду «*правова поведінка* є необхідною передумовою громадянського становлення особистості, її гуманістичної спрямованості, моральної саморегуляції дій у системі «людина і право – людина і закон», що в подальшому надасть змогу для побу-

дови дійсно демократичної України» [8]. «*Правова поведінка* члена суспільства (громадянина) – це обумовлені правовою культурою суспільства ступінь і характер прогресивно-правового розвитку особи, які забезпечують її правомірну діяльність. Саме правова поведінка особи включає знання законодавства (інтелектуальний зріз), уміння користуватися правовим інструментарієм – законами й іншими актами – у практичній діяльності (поведінковий зріз). Правова поведінка особистості – це знання та розуміння права, а також дії відповідно до нього. Людиною, яка дотримується правової поведінки, можна вважати ту, яка не лише знає та розуміє юридичні норми, є правосвідомою особою, а й дотримується їхніх вимог у своєму житті, тобто на практиці» [8, с. 42]. Складниками правової поведінки є: здійснення юридично значущих дій; знання про право як регулятор суспільних відносин; уявлення про власні права і свободи, обов'язки та відповідальність; ставлення до правових явищ, зокрема до права загалом, до вимог норм права, до юридичних установ, їхньої діяльності.

Результатом правової освіти має стати *правова культура інженера* як динамічна особистісна якість, що «інтегрується до змісту загальної, соціальної, професійної культури особистості, однак має особливу сутність щодо функцій професійної інженерної діяльності та структури, яка поєднує інформаційно-ерудитий, аксіологічний, регулятивно-поведінковий і особистісний компоненти» [24, с. 3].

Правова культура з позицій юриспруденції – це окрема категорія для позначення «правової системи, що історично склалася, інститутів державно-організованого суспільства, які з нею корелюють, а також умовлених їхньою діяльністю правових знань і мотивів, форм, способів і методів правової діяльності, цінностей, оцінок, із необхідністю притаманних кожному народу, класу, нації, іншій соціальній групі, окремій особистості на певному етапі їх розвитку» [16, с. 89]. Л. Твердохліб стверджує: «*Правова культура* – складова й вияв духовної культури особистості – базується на ідеї гармонійності, цілісності сучасного світу, єдності природного, соціального й духовного середовища проживання людини, історико-культурних традицій» [25, с. 3]. Критерії та показники сформованості правової культури, за Л. Твердохліб, – це рівень засвоєння членами суспільства правових цінностей, правових норм, принципів; навичок правомірної поведінки; поваги до права тощо, ступінь опанування їх, практичного їх упровадження у правову діяльність [25, с. 8]. Л. Кравченко аналізує співвідношення понять «*правова культура*» і «*правова компетентність*» і доходить висновку, що найбільш сучасним тлумаченням буде пряма залежність правової компетентності (майбутніх інженерів чи фахівців інших спеціальностей) від

правової культури, оскільки компетентність на засадах культурологічного підходу потрібно розглядати як основу чи компонент культури.

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз базових понять, що відображають зміст і особливості процесу формування правової компетентності майбутніх бакалаврів інженерних спеціальностей, уможливив їхню трансформацію в руслі завдань професійної підготовки фахівців у технічних університетах та сучасних вимог до якості інженерної праці в суспільстві.

До перспективних напрямів дослідження відносимо побудову структурної моделі процесу формування правової компетентності майбутніх інженерів.

Список використаної літератури:

1. Андрейцев В. Правнича освіта в Україні: проблеми теорії та практики. Київ : Юрінком-Інтер, 2000. 476 с.
2. Баландюк Р. Зміст і місце економічної складової серед інших компонентів змісту шкільної історичної совіти. *Вісник Житомирського державного університету*. 2014. Вип. 1 (73). С. 166–170.
3. Богуславський М. Розвиток теоретичних основ змісту загальної освіти у вітчизняній педагогіці. *Шлях освіти*. 2010. № 1. С. 2–8.
4. Висоцька Л. Формування змісту правової освіти учнівської молоді в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кривий Ріг, 2017. 310 с.
5. Владимірова В. Педагогічні проблеми формування правової культури вчителя в історії вищої педагогічної школи України (1917–2002 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2003. 22 с.
6. Грищенко Л. Формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Полтава, 2020. 22 с.
7. Гуз А. Становлення та розвиток шкільної правової освіти в Україні (1991–2007 рр.): історичний і теоретико-методологічний аспекти : дис. ... докт. іст. наук: 07.00.01. Київ, 2010. 40 с.
8. Захаркевич Т. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 41–42.
9. Іваній О. Формування правової компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 7. С. 162–167.
10. Ключкова Д. Формування правової компетентності у майбутніх учителів в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.
11. Костенко О. Юридична наука, освіта і правове виховання у механізмі забезпечення правопорядку (в контексті соціально-натуралістичної юриспруденції). *Держава і право у світлі сучасної юридичної науки : збірник наукових праць на пошану академіка Ю.С. Шемшученка*. Київ : Юридична література, 2010. С. 388–400.
12. Кравченко Л. Правова культура і компетентність особистості: спільне й відмінне в культурологічному та компетентнісному підходах. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 4 (193). С. 29–33.
13. Кравченко О. Правова компетентність фахівця. URL: http://www.rusnauka.com/23_NTP_2012/Pedagogica/2_114830.doc.htm.
14. Краевский В., Лернер И. Дидактические основания определения содержания учебника. *Проблемы школьного учебника*. Москва : Просвещение, 1980. № 8. С. 34–49.
15. Краевский В. Содержание образования: вперед к прошлому. *Перемены*. 2001. № 2. С. 128–149.
16. Краснокутський О. Культурно-правовий чинник оптимізації розвитку ідеології державотворення в Україні. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2014. № 6. С. 89–100.
17. Огороднійчук І. Формування правової компетентності майбутніх інженерів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2012. 16 с.
18. Олійник В. Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 25 с.
19. Певцова Е. Теория и методика обучения праву : учебник для студентов высших учебных заведений. Москва : Гуманит. изд. центр «Владос», 2003. 400 с.
20. Педагогічний словник / за ред. М. Ярмаченко. Київ : Педагогічна думка, 2001. 363 с.
21. Про Національну програму правової освіти населення : Указ Президента України № 992/2001 від 18 жовтня 2001 р. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.
22. Рябовол Л. Система навчання правознавства учнів основної і старшої школи : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2015. 600 с.
23. Савченко О. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Абрис, 1997. 389 с.
24. Соколова С. Формування правової культури майбутніх інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 23 с.
25. Твердохліб Л. Формування правової культури старшокласників у навчальних закладах нового типу : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 1999. 17 с.

26. Фролова Ю. Проблемы формирования правовой осведомленности та правовой культуры. URL: http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Pravo/39274.doc.htm.
27. Чудинов О. Формирование правовой компетентности студентов технического вуза. *Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета : История. Культура. Философия. Право*. 2013. № 7 (44). С. 107–115.
28. Юридична енциклопедія : у 6-ти т. / за ред. Ю. Шемшученка та ін. Київ : Укр. енцикл., 2003. Т. 5. 736 с.

Prylypko V. Theoretical fundamentals of formation of legal competence of future engineers: analysis of basic

The article analyzes the system of interconnected concepts and transforms them in line with the tasks of professional training of the selected category of specialists to ensure the effectiveness of the process of formation of legal competence of future bachelors of engineering specialties. It was found that the categorical apparatus of the study is regulated by a number of state legal acts (National Program of Legal Education (2001), National Strategy for Education Development in Ukraine until 2021–2013; Law of Ukraine “On Education” (2017)), which states that legal education and legal culture should become factors of legal awareness of citizens and the interpretation of a number of concepts is fixed (actually “legal education”, types of legal education, “content of legal education”, “legal education”, “legal culture”, “legal competence”); the analysis of these concepts on the basis of competence, axiological and culturological scientific approaches is carried out. The legal culture of an engineer is considered as a dynamic personal quality that integrates into the content of general, social, professional culture of the individual, but has a special essence in terms of professional engineering and a structure that combines information-erudition, axiological, regulatory-behavioral and personal components; its most modern interpretation defines the direct dependence of the legal competence of future engineers or specialists of other specialties on legal culture, as competence on the basis of the culturological approach is interpreted as the basis or component of culture. It was found that the most important prerequisites and mechanisms of legal education of future engineers are: the formation of a sense of legality, the desire to consciously comply with the law, legal awareness of the individual, crime prevention, crime prevention, development of moral beliefs. The construction of a structural model of the process of formation of legal competence of future engineers at the Technical University is one of the promising areas of research.

Key words: legal awareness, legal education, legal culture, legal competence of future engineers, content of legal education, legal behavior of specialists.